

РЕЦЕНЗИЯ

на представените материали за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” за нуждите на Факултета по науки за образованието и изкуствата на Софийски университет „Св. Климент Охридски” по област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

Рецензент: **Проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска**

Кандидат: **доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева.**

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед № РД 38-316/20.07.2020 г. на ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски”, както и на решение на научното жури по процедурата.

В конкурса за „професор”, обявен в Държавен вестник, бр. 49/29.05.2020 г. единствен кандидат е доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева.

Процедурите по хода на конкурса са в съответствие със ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на СУ „Св. Климент Охридски”.

1. Кратки биографични данни за кандидата

Доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева е преподавател в катедра „Специална педагогика и логопедия” на Факултета по науки за образованието и изкуствата към Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

В периода 1986-1997 г. е учител по български език и литература в 142 СОУ „Веселин Ханчев”, София. Последователно получава Втори клас квалификация – 1991 г. и Първи клас квалификация – 1996 г. в Института за усъвършенстване на учители, СУ „Св.Климент Охридски”. Същата година защитава дисертационен труд на тема: „Аксиологични проекции на

обучението (върху примера на учебния литературно–художествен анализ“ и получава научната степен „доктор“.

През учебната 1997-1998 година е хоноруван асистент, от 1998 старши асистент и от 2001 г. гл. асистент във ФНОИ. Междувременно през 2005 година става магистър в областта на специалната педагогика, по-конкретно по „Педагогика за деца с интелектуална недостатъчност“. От 2007 г. е доцент по научната специалност „Специална педагогика (теория и методика на бучението по български език и литература за деца с умствена изостаналост) в същия факултет. Участва по програма Еразъм - мобилност с университета в Гранада, Испания, както и в екипи на три международни проекта.

Доц. д-р Е. Евгениева чете лекции и ръководи семинари на студенти от ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ във Факултета по науки за образованието и изкуствата на СУ „Св. Климент Охридски“. Сред водените лекционните курсове са: Методика на обучението по български език и литература при ученици със СОП, Специфика на езиковото обучение, Дизонтогенеза на езика и речта.

Ръководител е на чуждестранни дипломанти, обучаващи се в МП „Специална педагогика“ на английски език.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

За участие в обявения конкурс за професор доц. д-р Емилия Евгениева участва с 21 публикации, които не са представяни в конкурса за получаване на научното звание доцент. Публикациите включват: 1 монография, 17 статии, от които 4 в съавторство, както и 3 глави от две колективни книги, които са определени в Национален регистър на издаваните книги в България като учебно-методична литература. За тях няма представен разпределителен протокол. Една от статиите е

публикувана в научно издание, реферирано и индексирано в световно известни бази данни с научна информация.

Представената от кандидата справка за цитиранията (Приложение 13.2.) показва общо 15 цитирания, по-голямата част от които - 13 цитирания, са в монографии и колективни томове с научно рецензиране. Сред тях няма цитирания в научно издание, реферирано и индексирано в световноизвестни бази данни с научна информация. Останалите 2 цитирания и рецензии за две нейни статии са в нереферирани списания с научно рецензиране.

Доц. д-р Евгениева е рецензент на дисертационни трудове на български и английски език и на 4 книги.

Научен ръководител е на 10 защитили дисертациите си докторанти, от които 6 на английски език. От представената справка е видно, че взема активно участие в международен научен проект и 4 национални проекта. Осъществява обучителни курсове с педагогически специалисти.

Публикациите на доц. д-р Емилия Евгениева я представят, като изследовател по проблеми отнасящи се най-вече до методиката на преподаване по български език и литература на деца със специални образователни потребности, както и въпроси свързани с редукция на учебното съдържание, включително актуални изследвания насочени към приобщаване на деца и ученици със СОП в общата образователна среда.

Анализ на хабилитационния труд.

В конкурса за професор доц. д-р Евгениева участва с **монография** на тема „Приобщаващо образование - иновации и парадокси“ (2020 г.). Монографичният труд е конструиран върху разглеждането на минали и настоящи изследвания на автора, т.е. изследвания *преди* и *след* промените в образователната система и новата политика на приобщаване, насочена към създаването на подкрепяща всички деца приобщаваща среда. Анализът е на изминалия изследователски път, и на настоящия такъв е

направен от позициите на съвременните тенденции в развитието на образователните процеси и нова гледна точка върху традицията и произтичащите от нея иновации.

В първа глава се конкретизират прогностични тенденции, базиращи се на дълбините на процеса на обучение. В точка първа „Аксиологично проектирано обучение“ доц. Евгениева включва част от идеите, които са разработени и представени в дисертационното ѝ изследване, с което получава научната степен „доктор“ през 1996 г.

Предложеният аксиологичен модел на обучение дава възможност за реализиране на ефективна съвместна познавателна дейност между ученика и учителя, за разпознаване на рационални противоречия, които се проявяват особено ясно в практическата област. Продуктът от познавателната дейност се базира на потребността от удовлетворяване на емоционални потребности, свързани с постигане на едно или друго прогнозируемо неизвестно (вътрешно, субективно, неутилитарно). Авторката подчертава, че от гледна точка на съвременната нормативна уредба предлаганият аксиологичен модел се корелира с педагогическото портфолио, което трябва да проследи възможно по-цялостно учебно-познавателната дейност на ученика, така че да се даде качествена характеристика на количествената оценка.

Търсейки иновативни подходи за процеса на обучение доц. Евгениева се насочва към обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и в частност - тяхното езиково обучение. Проследява езиковата картина за света и как се вписват в нея детето и ученикът със СОП, като използва аксиоматичния подход.

Втора глава включва разсъждения за изграждане на приобщаваща образователна среда. Вниманието се насочва към значимостта на подкрепящата среда за учениците със СОП като част от цялостния процес на промяна на образователната система; към намирането на модели за

обучение, ориентирани към възможностите на тези деца и даващи възможност за преодоляване на академизма и абстрактността на преподаваното знание в училище. В този контекст се изтъква необходимостта учителите да поставят акцент върху разкриване на практически приложимия, социално значим смисъл на това знание.

Доц. Евгениева посочва и анализира проблемите, съпътстващи процеса на реализация на интегрираното обучение. Конкретизира наблюдаваните слабости и грешки, както и причините за тях. Това е полезно за ръководителите на образователни институции, учителите, специалистите работещите с децата и учениците със СОП, а също така и за техните родители.

В тази глава се прави анализ доколко изведените детерминанти на процеса на приобщаване са активни и какви нови промени може да се очакват. Поставя се въпросът за подготовката на студентите от педагогическите специалности за работа в условията на приобщаващото образование, за готовността на учителите да приложат на практика философията на приобщаване. Насочва се към промяната на представите за „норма и ненорма в развитието на индивида“, на разбирането за смисъла на норма в развитието на деца и възрастни. На основата на изследване от 2011 година със студенти от педагогически специалности са изведени културни форми, които могат да окажат влияние върху процеса на обучение. Обобщава се значимостта на артефактите на образователната среда върху процеса на обучение и приобщаване на учениците със СОП по отношение на приемането, интереса към учебниците и учебното съдържание.

Анализ на други научни трудове

Професионалната квалификация на учителите, системата за кариерно развитие и учене през целия живот е проблем, който е изследван и анализиран в сравнителен план в статия (Г-6-1) представяща проучване на

първокурсници от педагогически специалности от България и Турция. Търси се отговор на въпроса как студентите оценяват случващото се в училище и в университета. В съавторство със своя докторантка доц. Евгениева представя в статията данни от различни проведени изследвания и проследява как и доколко мненията на респондентите съвпадат. Реализирано едновременно в две държави проучването дава възможност да се установят не само различията, но и устойчивостта на мненията на млади хора на възраст от 18 до 20 г. Вниманието се насочва към необходимостта от засилване на мотивацията към професията „учител“, от създаване на реалистични условия за иновации, за нов тип среда за бъдещите студенти, за бъдещо развитие на педагогическата кариера. Очертават се тенденциите в развитието на този процес.

В свои статии доц. Евгениева насочва към необходимостта от *преобразуване* на учебното съдържание в съответствие с възможностите и потребностите на ученици с проблеми в езиковото развитие. Разглежда въпроса за разработването на редуцирано учебно съдържание по български език и литература за учениците със специални образователни потребности. Привеждането му в съответствие с индивидуалността на ученика, с неговия индивидуален опит (Г-7-1).

Представя основанията за редукция на лингвистичната единица - изречение. Прави опит за формализиране на критерии за оценка на изречението, които да служат за ориентири при редукцията на учебното съдържание и съответно на това да дават основание за оценка на продукцията на учениците с умствена изостаналост в този раздел (Г-7-2). Разработва темата за изречението в урока за ученици с интелектуална недостатъчност, свързана със задачите за корекцията и компенсацията на езиковата им компетентност въобще, а не чрез и само натрупване на абстрактна граматична компетентност (Г-7-3).

Търси и описва координати на онтологичното и семиотичното поле на учебно-познавателната дейност, като представя възможност за коректно сравняване на учениците със и без специални образователни потребности, както и на основните дизонтогении (Г-7-4).

Прави оценка на състояние на триединството - теория, диагностика и методика като интерпретира в този контекст дадената оценка от учителите за преподаването и ученето в доклада TALIS. Обобщава, че установеното функциониране на триединната система чрез двоични взаимодействия-теория и методика се отнася за масовите учители и теория и диагностика за специалните педагози. Заявява, че въпреки, че българските учители не посочват сериозен проблем по отношение на организирането на обучението на деца със специални образователни потребности, то фактът, че предпочитат да работят стандартно, означава не друго, а формално приемане на това дете. Подчертава, че съсредоточаването върху теоретичното обезпечаване на процеса на обучение е факт, не само за системата за квалификация, но и за системата на обучение в бакалавърска и магистърска степен (Г-7-5).

Интерпретира междупредметните връзки за нуждите на обучението на децата с умствена изостаналост на основата на учебник за помощно училище от учебно-познавателна област - роден език (Г-7-6).

Колективните книги на доц. д-р Емилия Евгениева – „Практическата подготовка (на студенти от направление педагогика)“ (Г-10-1-2) и „Тест за диагностика на грамотността: четене с разбиране“ (Г-10-3) са осъществени съвместно с авторитетни български учени, експерти по педагогика. Този факт дава уникалната възможност на авторката да подпомогне фокусирането на съвременния изследователски поглед върху важни аспекти на проявление на педагогически явления и да обогати както съществуващите научни схващания, така и съществуващата педагогическа практика.

Смятам, че представените за рецензиране публикации (Г-6-2), (Г-7-7), (Г-10-1-2) и (Г-10-3) не съответстват на профила на обявения конкурс за професор - 1.2. Педагогика (*Специална педагогика*).

III. Основни приноси в научната, научноприложната и преподавателска дейност

- Обогатена е теорията с идеи за реорганизация на учебното съдържание с цел ефективно реализиране на обучението на деца и ученици със специални образователни потребности.
- Конкретизирани и анализирани са предпоставки в езиковата структура, които са основание за съдържателна редукция на учебното съдържание.
- Представени са фактори на средата на обучение, които повишават ефективността на интеграцията на ученици със специални образователни потребности.
- Очертано е влиянието на културните фактори върху процеса на обучение в интегрирана среда.
- Обобщени са значими постановки, свързани със състоянието на процеса на приобщаване и ролята на дигиталната компетентност и неформалното образование.

IV. Критични бележки и препоръки

Препоръчвам на доц. д-р Емилия Евгениева да обвърже по-тясно научните си разработки със значими за работата с децата и учениците със СОП проблеми. Смятам, че в тази насока тя би стигнала до нови научни идеи, както и до преосмисляне на някои от собствените си теоретични виждания.

V. Заключение:

Направеният анализ и оценка на научноизследователската дейност, представените публикации и осъществяваната учебна дейност са предпоставки да подкрепя кандидатурата на доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева за заемане на академичната длъжност „професор” по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) за нуждите на Факултет по науки за образованието и изкуствата на Софийски университет „Св. Климент Охридски”

7.09. 2020 год.

Рецензент:
проф. д-р Пелагия Терзийска

REVIEW

of the scientific works presented for participation in a competition for the acquirement of the academic position „Professor” for the needs of the Faculty of Educational Studies and the Arts at Sofia University „St. Kliment Ohridski” in the field of Higher Education 1. Pedagogical Sciences; Research area 1.2. Pedagogy (Special Pedagogy).

Reviewer: **Prof. Dr. Pelagia Mihaylova Terziyska**

Candidate: **Assoc. Prof. Dr. Emilia Hinkova Evgenieva**

This review has been drawn up on the basis of an Order № ПД 38-316/20.07.2020 г. by the Rector of Sofia University „St. Kliment Ohridski” as well on the Decision of the Scientific Committee of the Procedure.

In the competition for „Professor”, declared in State Gazette, vol. 49 from 29.05.2020, the only candidate is Assoc. Prof. Dr. Emilia Hinkova Evgenieva.

The procedures in the course of the competition are in accordance with Law on the development of the academic staff in the Republic Bulgaria and Regulations on the terms and conditions for obtaining scientific degrees and holding academic positions of Sofia University „St. Kliment Ohridski”.

II. Succinct biographical data of the candidate

Assoc. Prof. Dr. Emilia Hinkova Evgenieva is a lecturer at the Department „Special Education and Speech Therapy” in the Faculty Educational Studies and the Arts of Sofia University „St. Kliment Ohridski”. His qualifications and activities in various fields are impressive.

In the period 1986-1997 she was a teacher of Bulgarian language and Literature at 142 High School “Veselin Hanchev”, Sofia. She successively received Second Class Qualification - 1991 and First Class Qualification - 1996

at the Institute for Teacher Training at Sofia University "St. Kliment Ohridski". In the same year she defended her dissertation with topic: "Axiological Projections of Education (on the Example of Educational Literary and Artistic Analysis" and obtained the Academic degree of "Doctor".

During the academic year 1997-1998 she was a part-time assistant, from 1998 a senior assistant and from 2001 Chief assistant at Faculty of Educational Studies and the Arts at Sofia University „St. Kliment Ohridski”. In the meantime, in 2005 she became a master in the field of special pedagogy, in particular in "Pedagogy for Children with Intellectual Disabilities". Since **2007** she has been an associate professor in the scientific specialty “Special Pedagogy (Theory and Methodology of Teaching in Bulgarian Language and Literature for Children with Mental Retardation)" at the same faculty. She participates in the Erasmus Programme - mobility program with the University of Granada, Spain, as well as in teams of three international projects.

Assoc. Prof. Dr. E. Evgenieva lectures and leads seminars for students of Bachelor's and Master's degrees at the Faculty of Educational Studies and the Arts at Sofia University "St. Kliment Ohridski ". Among the lectured courses are: Methodology of Teaching Bulgarian Language and Literature for Students with SEN, Specifics of Language Training, Dysontogenesis of Language and Speech. She is a supervisor of foreign students in the master program "Special Pedagogy" in English.

II. Characterization of scientific and science practical work of the candidate.

For participation in the announced competition for "professor" Assoc. Prof. Dr. Emilia Evgenieva participates with 21 publications, which were not presented in the competition for the scientific title of "associate professor". The publications include: 1 monograph, 17 articles, 4 of which are co-authored, as well as 3 chapters from two collective books, which are defined in the National

Register of Published Books in Bulgaria as educational and methodical literature. No distribution protocol has been submitted for them. One of the articles is published in a scientific journal, referenced and indexed in world-famous scientific information databases.

The reference for citations presented by the candidate (Appendix 13.2) shows a total of 15 citations, most of which - 13 citations, are in monographs and collective volumes with scientific review. Among them there are no citations in a scientific publication, referenced and indexed in world-famous databases with scientific information. The other 2 citations and reviews of two of her articles are in not referred journals with scientific review.

Assoc. Prof. Dr. Evgenieva is a reviewer of dissertations in Bulgarian and English and 4 books.

She is a supervisor of 10 PhD students who defended their dissertations, of which 6 in English. From the presented report it is evident that she takes an active part in an international research project and 4 national projects. She also carries out training courses with pedagogical specialists.

The publications of Assoc. Prof. Dr. Emilia Evgenieva present her as a researcher on issues related mainly to the methodology of teaching Bulgarian language and Literature to children with special educational needs, as well as issues related to the reduction of educational content, including current research aimed at the inclusion of children and students with SEN in the general educational environment.

Analysis of the habilitation work.

Assoc. Prof. Dr. Evgenieva participated in the competition for a professor with a **monograph** with topic "Inclusive Education - Innovations and Paradoxes" (2020). The monograph is constructed on the consideration of **past** and **present** researches of the author, i.e. research before and after changes in the education system and the new inclusion policy aimed at creating an inclusive

environment that supports all children. The analysis of both the past and the current research path is made from the standpoint of current trends in the development of educational processes and a new perspective on tradition and the resulting innovations.

The first chapter specifies prognostic trends based on the depths of the learning process. In the first point "Axiologically Designed Training" Assoc. Prof. Evgenieva includes some of the ideas that were developed and presented in her dissertation research, with which she obtained the Academic degree "Doctor" in 1996.

The proposed axiological model of education provides an opportunity for the implementation of effective joint cognitive activity between the student and the teacher, for the identification of rational contradictions, which are especially clear in the practical area. The product of cognitive activity is based on the need to satisfy emotional needs related to achieving one or another predictable unknown (internal, subjective, and non-utilitarian). The author emphasizes that from the point of view of modern legislation the proposed axiological model is correlated with the pedagogical portfolio, which should trace as fully as possible the educational and cognitive activity of the student, so as to give a qualitative characteristic of the quantitative assessment.

Looking for innovative approaches for the learning process, Assoc. Prof. Evgenieva focuses on the education of children and students with special educational needs and in particular - their language learning. She traces the linguistic picture for the world and how the child and the student with SEN fit into it, using the axiomatic approach.

The second chapter includes reflections and offers ideas for building an inclusive educational environment. Attention is drawn to the importance of a supportive environment for students with SEN as part of the overall process of changing the education system; towards finding of learning models oriented to the capabilities of these children and enabling them to overcome the

academicism and abstractness of the knowledge taught in school. In this context, the need for teachers to stress on revealing of the practically applicable, socially significant meaning of this knowledge is emphasized.

Assoc. Prof. Evgenieva points out and analyzes the problems accompanying the process of implementation of integrated training. She specifies the observed weaknesses and errors, as well as the reasons for them. This is useful for heads of educational institutions, teachers, professionals working with children and students with SEN, as well as for their parents.

This chapter analyzes the extent to which the derived determinants of the inclusion process are active and what new changes can be expected. The question about the preparation of the students from the pedagogical specialties for work in the conditions of the inclusive education, about the readiness of the teachers to put into practice the philosophy of inclusion is set up. It is aimed at changing the notions of "norm and abnormality in the development of the individual", the understanding of the meaning of norm in the development of children and adults. On the basis of a study from 2011 with students of pedagogical specialties are derived cultural forms that can influence the learning process. The significance of the artifacts of the educational environment on the process of learning and inclusion of students with SEN regarding the acceptance, interest towards textbooks and learning content is summarized.

Analysis of other scientific works

The professional qualification of teachers, the system of career development and lifelong learning is an issue that has been studied and analyzed in a comparative plan in an article (Г-6-1) that is presenting a study of freshmen in pedagogical specialties from Bulgaria and Turkey. An answer is sought to the question of how students evaluate what is happening at school and at university. In co-authorship with her PhD student Assoc. Prof. Evgenieva presents in the article data from various conducted studies and traces how and to what extent

the opinions of the respondents coincide. Conducted simultaneously in two countries, the survey provides an opportunity to identify not only the differences but also the sustainability of the opinions of young people aged 18 to 20. The attention is focused on the need to strengthen the motivation towards the profession "teacher", to create realistic conditions for innovation, for a new type of environment for future students, for future development of the pedagogical career. The tendencies in the development of this process are outlined.

In her articles, Assoc. Prof. Evgenieva directs to the need to transform the curriculum in accordance with the capabilities and needs of students with problems in language development. Considers the development of reduced curriculum in Bulgarian language and literature for students with special educational needs. Bringing it in line with the individuality of the student, with his/her individual experience (Г-7-1).

Assoc. Prof. Evgenieva presents the reasons for the reduction of the linguistic unit - sentence. She makes an attempt to formalize the criteria for evaluation of the sentence, which serve as guidelines for the reduction of educational content and, accordingly, to give grounds for evaluation of the production of students with mental retardation in this section (Г-7-2). Develops the topic for the sentence in the lesson for students with intellectual disabilities, related to the tasks of correction and compensation of their language competence in general, and not through the mere accumulation of abstract grammatical competence (Г-7-3).

She searches for and describes the coordinates of the ontological and semiotic field of the educational-cognitive activity, presenting an opportunity for correct comparison of the students with and without special educational needs, as well as of the basic dysontogenies (Г-7-4).

Assoc. Prof. Evgenieva makes an evaluation to the state of the trinity - theory, diagnostics and methodology, interpreting in this context the assessment given by teachers for teaching and learning in the TALIS report. She concludes

that the established functioning of the triune system through binary interactions - theory and methodology refers to general teachers and theory and diagnosis for special educators. She also states that although Bulgarian teachers do not point to a serious problem with the organization of the education of children with special educational needs, the fact that they prefer to work standard means nothing more than a formal acceptance of this child. Emphasizes that the focus on the theoretical support of the learning process is a fact, not only for the qualification system, but also for the bachelor's and master's degree system. (Г-7-5).

Makes an interpretation of the interdisciplinary links for the needs of the education of children with mental retardation on the basis of a textbook for an auxiliary school from the educational-cognitive field - native language (Г-7-6).

The collective books of Assoc. Prof. Dr. Emilia Evgenieva - "Practical Training (for Students in the Field of Pedagogy)" (Г-10-1-2) and "Literacy Diagnostic Test: Reading with Comprehension" (Г-10-3) were written jointly with authoritative Bulgarian scientists, experts in pedagogy. This fact gives the unique opportunity to the author to support focusing of the modern research view on important aspects of the manifestation of pedagogical phenomena and to enrich both the existing scientific concepts and the existing pedagogical practice.

I consider that the submitted for review publications (Г-6-2), (Г-7-7), (Г-10-1-2) and (Г-10-3) do not correspond to the profile of the announced competition for Professor - 1.2. Pedagogy (Special Pedagogy).

III. Essential contributions of the applicant's scientific, scientific-practical and teaching activities

- The theory is enriched with ideas for reorganization of the educational content in order to effectively implement the education of children and students with special educational needs.

- Prerequisites in the language structure are concretized and analyzed, which are basis for content reduction of the educational content.
- Factors of the learning environment are presented, which increase the effectiveness of the integration of students with special educational needs.
- The influence of cultural factors on the learning process in an integrated environment is outlined.
- Significant statements related to the state of the inclusion process and the role of digital competence and non-formal education are summarized.

IV. Critical remarks and recommendations

I recommend to Assoc. Prof. Dr. Emilia Evgenieva to link more closely her research with important problems for the work with children and students with SEN. I consider that in this direction she would reach to new scientific ideas, as well as to a rethinking of some of her own theoretical views.

V. Conclusion:

The analysis and evaluation of the research activity, the presented publications and the performed educational activity are prerequisites for me to support the candidacy of Assoc. Prof. Dr. Emilia Hinkova Evgenieva for the academic position of "professor" in the field of Higher Education 1. Pedagogical Sciences; Research area 1.2. Pedagogy (Special Pedagogy) for the needs of Faculty of Educational Studies and the Arts at Sofia University „St. Kliment Ohridski”.

7 September 2020

Reviewer:
Prof. Dr. Pelagia Terziyska